

УДК 65.012.12:33+658.0(477)

*Н. В. Антипенко,**д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна**ORCID ID: 0000-0003-4132-4709**Л. І. Бабій,**к. е. н., доцент, доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна**ORCID ID: 0000-0002-6516-0377**С. І. Співак,**к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, фінансів та інформаційних технологій, Луганський національний аграрний університет, м. Слов'янськ, Україна**ORCID ID: 0000-0001-8339-1876**В. В. Скрипник,**к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та банківської справи, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Старобільськ, Україна**ORCID ID: 0000-0003-1813-1749*

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.2.11

АДАПТАЦІЯ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ДІАГНОСТИКИ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

N. Antypenko,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Aviation University, Kyiv, Ukraine

L. Babiy,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

S. Spivak,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Finance and Information Technology, Luhansk National Agrarian University, Slavyansk, Ukraine

V. Skrypnyk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Banking, Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine

ADAPTATION OF THE STRUCTURAL-FUNCTIONAL APPROACH TO DIAGNOSTICS OF SAFETY OF THE INNOVATION-ORIENTED ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF FINANCIAL RISKS OF THE GLOBALIZED NATIONAL ECONOMY

У статті розглянуто питання адаптації структурно-функціонального підходу до діагностики безпеки інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки. Доведено, що діяльність із забезпечення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства дозволяє посилити аспект планової роботи, використовується для обґрунтування сукупності варіантів поведінки підприємства залежно від змін в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки. Акцентовано увагу на тому, що задачі економічної безпеки у стратегічному плануванні розвитку інноваційно орієнтованого підприємства полягають в оцінці безпеки за стратегічними альтернативами, дослідженні ризиків, факторів впливу на стратегію, узгодженні стратегії розвитку інноваційно орієнтованого підприємства з основами її життєдіяльності при формуванні кінцевої стратегії, діагностиці без-

пеки, врахуванні змін при коригуванні економічної стратегії. Визначено місце економічної безпеки у процедурі стратегічного планування розвитку інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки. Сформовано матрицю визначення стратегії управління економічною безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки. Запропоновано послідовність виконання домінуючих завдань стратегії забезпечення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки. Доведено, що конфігурація заходів політики гарантування економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства визначається наявністю та особливостями зовнішніх і внутрішніх загроз його життєдіяльності. З метою найбільш ефективної реалізації обраної стратегії безпеки на інноваційно орієнтованому підприємстві запропоновано розробити й впровадити систему планів.

The article considers the issue of adaptation of the structural-functional approach to the diagnostics of security of innovation-oriented enterprise in the conditions of financial risks of the globalized national economy. It is proved that the activity of ensuring the economic security of innovation-oriented enterprise allows to strengthen the aspect of planned work, used to justify a set of options for the behavior of the enterprise depending on changes in financial risks of the globalized national economy. Emphasis is placed on the fact that the tasks of economic security in strategic planning of innovation-oriented enterprise are security assessment of strategic alternatives, risk research, factors influencing strategy, coordination of innovation strategy of innovation-oriented enterprise with the basics of its life in the final strategy, safety diagnostics, taking into account changes in adjusting economic strategy. The place of economic security in the procedure of strategic planning of development of innovation-oriented enterprise in the conditions of financial risks of globalized national economy is determined. The matrix of definition of strategy of management of economic safety of the innovation-oriented enterprise in the conditions of financial risks of the globalized national economy is formed. The sequence of fulfillment of the dominant tasks of the strategy of ensuring the economic security of the innovation — oriented enterprise in the conditions of financial risks of the globalized national economy is offered. It is proved that the configuration of policy measures to ensure the economic security of innovation-oriented enterprise is determined by the presence and features of external and internal threats to its life. It is proposed to consider economic efficiency as an internal characteristic of the security of innovation-oriented enterprise, but its full-fledged mechanism also requires guaranteeing security for each of its functional components, especially economic, intellectual, personnel and technical and technological. In order to most effectively implement the chosen security strategy in an innovation-oriented enterprise.

Ключові слова: адаптація, структурно-функціональний підхід, діагностика, безпека, інноваційно орієнтоване підприємство, фінансові ризики, глобалізація, національна економіка.

Key words: adaptation, structural-functional approach, diagnostics, security, innovation-oriented enterprise, financial risks, globalization, national economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сьогодні існують різноманітні методи діагностики та оцінювання рівня економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства. У багатьох випадках для оцінювання рівня економічної безпеки можна застосувати ті ж самі методи, які використовують для оцінювання рівня економічної безпеки. Для діагностики економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства, вивчення впливу чинників на економічну безпеку, забезпечення ефективного управління економічною безпекою інноваційно орієнтованого підприємства доцільно використовувати інструментарій економіко-математичного моделювання. Особливого значення набувають моделі, які прогнозують значення параметрів економіч-

ної системи в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки, дозволяють одночасно обґрунтувати рішення, забезпечувати контроль за системою. Зазначені факти актуалізують тему дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Діяльність із забезпечення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства дозволяє посилити аспект планової роботи, використовується для обґрунтування сукупності варіантів поведінки підприємства залежно від змін в умовах фінансових ризиків

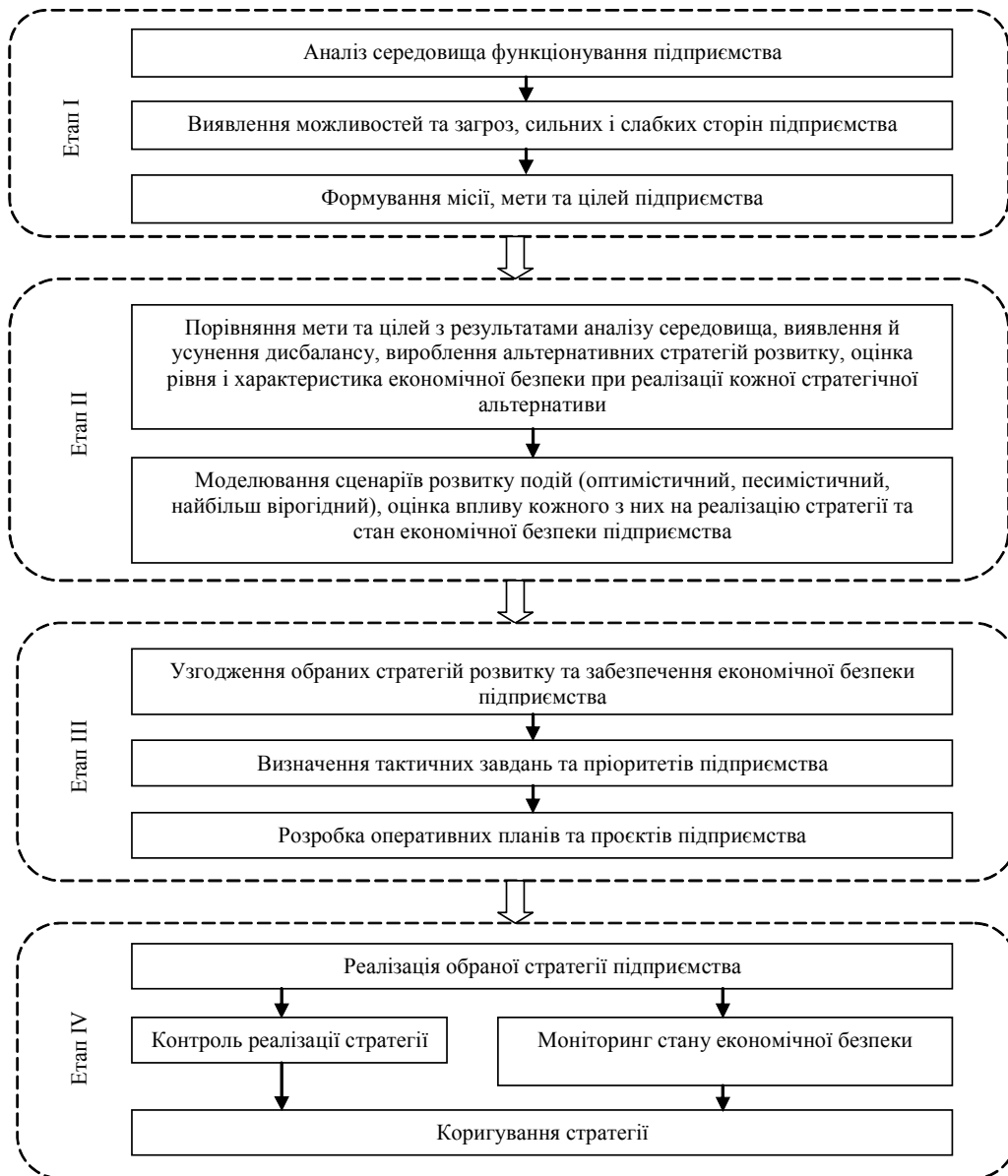
глобалізованої національної економіки [1; 5; 8; 10]. Задачі економічної безпеки у стратегічному плануванні розвитку інноваційно орієнтованого підприємства полягають в оцінці безпеки за стратегічними альтернативами, дослідженні ризиків, факторів впливу на стратегію, узгодженні стратегії розвитку інноваційно орієнтованого підприємства з основами її життєдіяльності при формуванні кінцевої стратегії, діагностиці безпеки, врахуванні змін при коригуванні економічної стратегії [2; 4; 9]. Теоретико-методичне забезпечення планування безпеки інноваційно орієнтованого підприємства залишається недостатньо обґрунтованим. За окремими підходами пропонується 3 типи стратегії економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства: раптового реагування на загрози; прогнозування небезпек і загроз; відшкодування завданих збитків [3; 6; 7]. Слабкими місцями підходів є обмеженість типів стратегії, нечіткість критеріїв відокремлення, що і потребує подальших наукових досліджень.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — дослідити адаптацію структурно-функціонального підходу до діагностики безпеки інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Якщо стан безпеки низький, а організація має змогу виділити на політику управління безпекою певні ресурси, треба обирати стратегію "інституціоналізації та послідовного зміцнення" (інноваційно орієнтованому підприємству потрібно здійснити комплекс інституційного й організаційного характеру, що передбачають створення відповідних нормативів, які регламентують діяльність інноваційно орієнтованого підприємства з безпеки; створити відповідну струк-

Рис. 1. Місце економічної безпеки у процедурі стратегічного планування розвитку інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки

Стан безпеки	Принятний	Системного планового забезпечення	Комплексного гарантування	Відшкодування збитку
	Задовільний	Швидкого реагування	Раптового реагування	Часткового врахування
	Низький та критичний	Інституціоналізації та послідовного зміцнення	Сегментованого забезпечення	Делегування функцій
		Високі (економічні можливості перевищують необхідні витрати на гарантування безпеки)	Середні (економічні можливості відповідають потребам у витратах на забезпечення безпеки)	Малі (економічні можливості не дозволяють повною мірою здійснювати діяльність із забезпечення безпеки)

Економічні можливості підприємства відносно реалізації заходів із безпеки

Рис. 2. Матриця визначення стратегії управління економічною безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки

туру, надати повноваження існуючим службам). Ця стратегія передбачає постійний моніторинг середовища функціонування, виявлення факторів впливу на складові безпеки, превентивні заходи недопущення реалізації загроз (рис. 1).

Якщо стан безпеки низький, а можливості інноваційно орієнтованого підприємства середні, доцільно обрати стратегію "сегментованого забезпечення", та передбачає виділення коштів на безпеку за важливими аспектами діяльності з метою недопущення критичних змін життєдіяльності. У випадку обмежених можливостей, низького стану безпеки інноваційно орієнтованого підприємства доцільно обрати стратегію "делегування функцій", що передбачає надання повноважень з безпеки існуючим службам інноваційно орієнтованого підприємства.

Коли організація володіє достатніми ресурсами, функціонує в умовах незначного ризику, можна обрати стратегію швидкого реагування при настанні загроз. Політика економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства передбачає діагностику середовища її функціонування для якнайшвидшого реагування й вжиття заходів ліквідації загроз, які настали.

Якщо стан економічної безпеки й можливості суб'єкта господарювання середні, то потрібна стратегія "раптового реагування".

Вона дозволяє при середніх можливостях здійснювати контроль безпеки за функціональними складовими, негайно реагувати на загрози, що виникають. Тобто організація діє в умовах, коли засоби здатні послабити дії загрозам, однак ймовірно, що вона може знати деяких втрат.

У ситуації, коли інноваційно орієнтоване підприємство не має достатніх ресурсів на безпеку, діє в умовах середнього ризику, вона може обрати стратегію "часткового врахування", що передбачає запобігання окремих, найбільш істотних ризиків, приймаючи ризик настання незначних загроз. Діяльність інноваційно оріє-

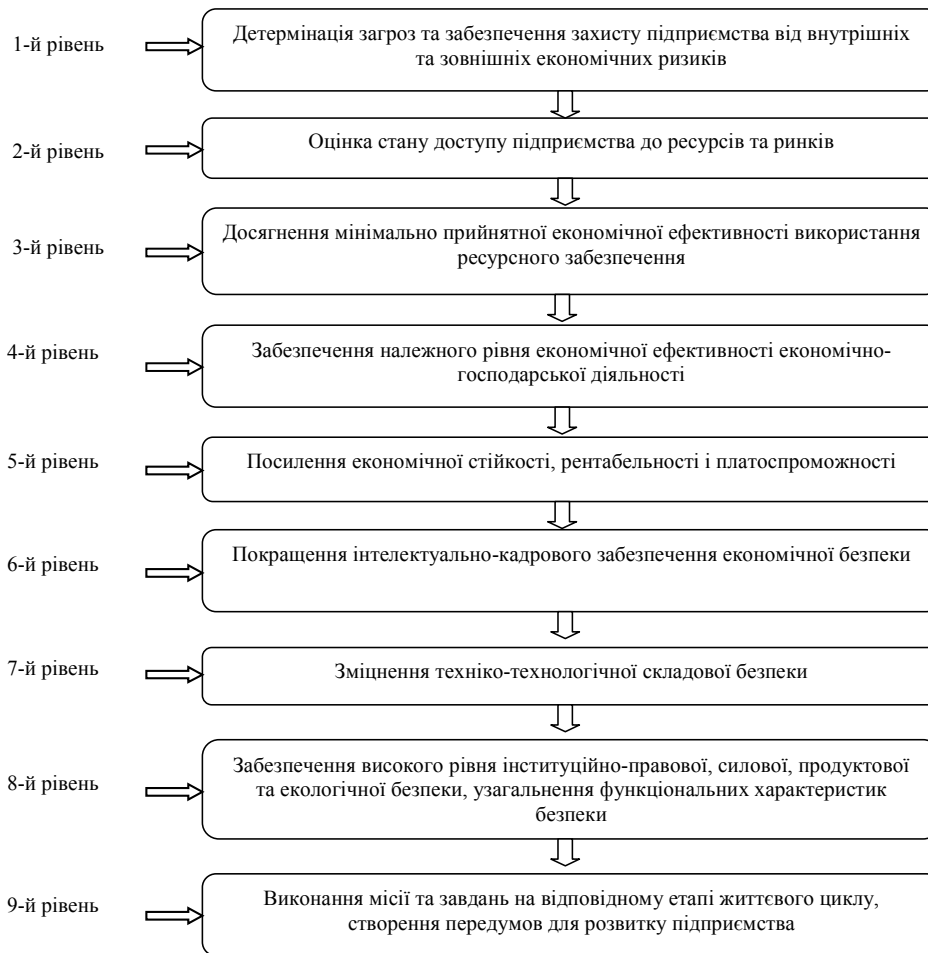
тованого підприємства зводиться до часткового врахування затрат із реалізацією загроз.

При прийнятному стані економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства з великими можливостями потрібно використовувати стратегію "системного планового забезпечення". Передбачається виділення достатньої кількості ресурсів для планування показників, моніторингу, контролю, забезпечення безпеки за функціональними складовими в умовах низької ймовірності загрози. Ця стратегія найкраща, тому що гарантується системне управління безпекою за найменш ймовірного настання загроз.

У випадку середніх можливостей, прийнятного стану безпеки треба реалізувати стратегію "комплексного гарантування". Організація з середніми економічними ресурсами в умовах низької ймовірності настання загроз, здатна фокусувати політику в сфері безпеки за окремими функціональними складовими.

Стратегію "відшкодування збитку" доцільно обрати інноваційно орієнтованим підприємствам, що при обмеженнях ресурсів здійснюють діяльність в умовах достатнього стану безпеки, спроможні компенсувати завдані збитки (рис. 2). Розширення переліку стратегічних підходів управління економічною безпекою інноваційно орієнтованого підприємства дозволяє вдосконалити методологічний апарат її забезпечення, свідчить про необхідність визначення місця стратегії безпеки в системі стратегічного управління. Класифікації стратегій можна доповнити стратегією економічної безпеки в межах класифікаційної ознаки "за напрямом". В ній виокремлюють корпоративну, ділову, функціональну, операційну стратегію.

Реалізація стратегії забезпечення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства за суттю є елементом стратегічного управління, тобто багатопланового, формально-поведінкового процесу, що допомагає формулювати, виконувати ефективні стратегії,

Рис. 3. Пропонована послідовність виконання домінантних завдань стратегії забезпечення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки

чення та економічно-господарської діяльності в цілому.

У цьому аспекті важливим є також діагностика чинників, які формують загрози економічній безпеці, оскільки він є основою формування заходів її забезпечення.

Діагностика повинна стати важливою складовою як коротко-, так і середньострокового прогнозування та розробки стратегії зміцнення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства в межах політики його економічного розвитку в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки.

Для цього діагностика чинників і показників стану безпеки повинен бути невід'ємною частиною аналітичної роботи служби економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства та проводиться на передпрогнозній стадії вироблення стратегічних напрямів політики її зміцнення.

Економічна ефективність є важливою внутрішньою характеристикою безпеки інноваційно орієнтованого підприємства, проте повноцінний її механізм потребує також гарантування безпеки за кожною з її функціональних складових,

які сприяють балансуванню між інноваційно орієнтованим підприємством, включаючи його окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню цілей.

Це також процес, за допомогою якого апарат управління інноваційно орієнтованим підприємством здійснює довгострокове керівництво, визначає цілі діяльності, розробляє стратегію їх досягнення, враховуючи всі релевантні (найсуттєвіші) зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечує виконання розроблених відповідних планів, постійно розвиваючись і змінюючись в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки.

Попри диференціацію стратегічних підходів до забезпечення економічної безпеки різних видів інноваційно орієнтованих підприємств, типів та розмірів, загальна мета та логіка процесу виконання домінантних завдань повинні бути однотипними та виконуватись у такій логічній послідовності, як показано на рисунку 3.

Потрібно зазначити, що конфігурація заходів політики гарантування економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства визначається наявністю та особливостями зовнішніх і внутрішніх загроз його життєдіяльності. Лише за належного захисту від негативних чинників та загроз створюються передумови підвищення ефективності використання ресурсного забезпе-

передусім економічної, інтелектуально-кадрової та техніко-технологічної. Здійснені заходи за цими напрямками уможливають забезпечення належного узагальнюючого рівня безпеки.

З метою найбільш ефективної реалізації обраної стратегії безпеки на інноваційно орієнтованому підприємстві доцільно розробити й впровадити систему планів, що охоплюють усі аспекти процесу стратегічного планування, включно з цільовою програмою, стратегічним, тактичним, календарним та індивідуальним планами.

У системі планів повинні зазначатися: мета змін у функціонуванні внутрішніх систем інноваційно орієнтованого підприємства; строки внесення змін; роботи, які необхідно здійснити для внесення змін; їх виконавці; необхідні матеріальні, трудові й інвестиційні ресурси. Причому цільова програма встановлює, для чого необхідні зміни у внутрішніх системах інноваційно орієнтованого підприємства.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, систему економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства потрібно

досліджувати з врахуванням нестабільного розвитку економічних процесів, зокрема в умовах економічної кризи. Вплив економічної кризи підприємство відчуває через деякий часовий період (запізнення, лаг). Одним із підходів до дослідження динаміки рівня економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства в цьому випадку може бути теорія хаосу, яка враховує стрибкоподібну зміну показників економічного стану в умовах фінансових ризиків глобалізованої національної економіки.

Література:

1. Гнатенко І.А. Управління продовольчою безпекою в умовах динамічного бізнес-середовища. Український журнал прикладної економіки. 2020. № 4. С. 126—131.
2. Гнатенко І.А. Оцінювання системи продовольчої безпеки України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 6. С. 159—164.
3. Зось-Кіор М.В., Гнатенко І.А. Пріоритети управління національною економікою в умовах глобалізації: методологічний аспект. Економічний розвиток: теорія, методологія, управління. Nemoros s.r.o., Prague, 2021. С. 177—181.
4. Охріменко І.В., Вдовенко Н.М., Овчаренко Є.І., Гнатенко І. А. Інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. Економіка та держава. 2021. № 8. С. 4—9.
5. Охріменко І.В., Гнатенко І.А., Дяченко Т.О., Артемчук В.О. Теоретико-методичні основи розвитку підприємництва в контексті глобалізації: управлінський та маркетинговий аспекти. Український журнал прикладної економіки. 2021. № 2. С. 23—29.
6. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. Pp. 129—135.
7. Gryshchenko I., Ganushchak-Efimenko L., Shcherbak V., Nifatova O., Zos-Kior M., Hnatenko I., Martynova L., Martynov A. Making Use of Competitive Advantages of a University Education Innovation Cluster in the Educational Services Market. European Journal of Sustainable Development. 2021. Vol. 10. № 2. Pp. 336—348.
8. Kuksa I., Hnatenko I., Kolomoiets Y., Mykhailov S. Modeling of State Priorities of Management in the Conditions of Globalization: Financial, Technical-technological and Resource Aspects. Економічні горизонти. 2021. № 1. С. 21—29.
9. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos-Kior M., Hnatenko I. Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID-19. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36. Pp. 192—198.
10. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D., Galtsova O., Trokhymets O., Ilin V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Management of simultaneous

strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36. Pp. 199—205.

References:

1. Gnatenko, I. A. (2020), "Food security management in a dynamic business environment", *Ukrayins'kyy zhurnal prykladnoyi ekonomiky*, vol. 4, pp. 126—131.
2. Gnatenko, I. A. (2020), "Evaluation of the food security system of Ukraine", *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, vol. 6, pp. 159—164.
3. Zos-Kior, M. V. and Gnatenko, I. A. (2021), "Priorities of management of the national economy in the context of globalization: methodological aspect", *Ekonomichnyy rozvytok: teoriya, metodolohiya, upravlinnya. Nemoros s.r.o., Prague*, pp. 177—181.
4. Okhrimenko, I. V., Vdovenko, N. M., Ovcharenko, E. I., and Gnatenko, I. A. (2021), "Innovations in the system of strategic security management of the national economy in the face of risks and uncertainties of globalization", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 4—9.
5. Okhrimenko, I. V., Gnatenko, I. A., Dyachenko, T. O., and Artemchuk, V. O. (2021), "Theoretical and methodological foundations of entrepreneurship in the context of globalization: management and marketing aspects", *Ukrayins'kyy zhurnal prykladnoyi ekonomiky*, vol. 2, pp. 23—29.
6. Brockova, K., Rossokha, V., Chaban, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43.1, pp. 129—135.
7. Gryshchenko, I., Ganushchak-Efimenko, L., Shcherbak, V., Nifatova, O., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Martynova, L. and Martynov, A. (2021), "Making use of competitive advantages of a university education innovation cluster in the educational services market", *European Journal of Sustainable Development*, vol. 10.2, pp. 336—348.
8. Kuksa, I., Hnatenko, I., Kolomoiets, Y. and Mykhailov, S. (2021), "Modeling of state priorities of management in the conditions of globalization: financial, technical-technological and resource aspects", *Економічні горизонти*, vol. 1, pp. 21—29.
9. Mayovets, Y., Vdovenko, N., Shevchuk, H., Zos-Kior M. and Hnatenko I. (2021), "Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID-19", *Journal of Hygienic Engineering and Design*, vol. 36, pp. 192—198.
10. Rossokha, V., Mykhaylov, S., Bolshaia, O., Diukariev, D., Galtsova, O., Trokhymets, O., Ilin, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition", *Journal of Hygienic Engineering and Design*, vol. 36, pp. 199—205.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2022 р.